

Gândire critică, gândire clară

C1

Seria 10
2023-2024

Ce nu este gândirea critică

- nu este un instrument distructiv (:O)- preconcepție probabil generată de ideea că dacă ești critic deconstruiești.
- nu este o critică constantă - rezonabilitatea și raționalitatea ne vor obliga să recunoaștem când cineva are mai degrabă dreptate.
- nu respinge emoțiile, sentimentele - dar ne poate ajuta să le controlăm
(vezi discuțiile de mai târziu despre sofisme - argumentum ad misericordiam sau despre bias-uri).

Ce este gândirea critică?

- presupune, de pildă, claritate, raționalitate, precizie, urmărirea regulilor logicii sau ale raționării științifice.

exemple de situații în care g.c. este „pusă la lucru”:

înțelegerea conexiunilor logice dintre idei

formularea clară a unui punct de vedere

analiza sistematică a problemelor

identificarea termenilor cheie/ a relevanței unui concept

autorefecția

identificarea inconsistențelor, a erorilor de raționament

Dimensiunea teoretică

1. Analiza înțelesului;
2. Utilizarea logicii (conexiuni între idei, inconsistențe etc);
3. Metodele științifice (relația cauză - efect/ distincția cauzalitate-explicație, utilizarea metodelor statistice);
4. Decizii, valori;
5. Erori (sofisme, prejudecăți, bias-uri).

Dimensiunea practică

Gândirea critică nu este o „știință” în sensul propriu al cuvântului - activitate de cercetare cu obiect propriu, cu metodă și metodologie, ci mai degrabă un instrument. Ea se aseamănă cu **logica și cu retorica** din acest punct de vedere - nu are un obiect propriu, dar poate fi utilizată pentru celelalte discipline și activități, fie ele din zona științifică sau altminteri.

G.C. se mai numește și „logică informală” - poate pentru că una dintre obiecțiile adresate logicii „pure” este că ea are uneori prea puțin de-a face cu deprinderile intelectuale generale, cu modul în care oamenii iau decizii sau derivă concluzii.

De exemplu, să luăm o dezbatere.

- folosim analiza logică mai degrabă (verificarea validității raționamentelor, independent de conținutul enunțurilor, diagrame etc) sau avem o altă raportare (ne interesează poate relațiile între idei, consistența lor, erorile care pot apărea?)

Evident, vor exista zone de **suprapunere** între *gândirea critică sau teoria argumentării* și *logică*.

practica de zi cu zi

4 întrebări:

- Ce înseamnă?
- Câte dovezi și câte obiecții pot identifica?
- De ce este important sau relevant?
- Ce alte posibilități mai am?

Thinking map

Skilful analysis and evaluation of arguments

Analysis

- 1 What is/are the main **conclusion(s)**? (These may be stated or unstated and may be recommendations, explanations, and so on. Conclusion indicator words and the 'therefore' test may help.)
- 2 What are the **reasons** (data, evidence) and their **structure**?
- 3 What is **assumed** (perhaps in the **context**)?
- 4 Clarify the **meaning** of terms and claims that are unclear.

Evaluation

- 5 Are the reasons **acceptable**? (These include explicit reasons and unstated assumptions and this may involve evaluating factual claims, definitions and value judgements and judging the **credibility** of a source.)
- 6 (a) Does the reasoning **support** its conclusion(s)? (Is the support strong, for example 'beyond reasonable doubt', or weak?)
(b) Are there **other relevant considerations/arguments** which strengthen or weaken the case? (You may already know these or may have to construct them.)
- 7 What is your **overall evaluation** (in the light of 1 through 6)?

Thinking map

Clarifying ideas skilfully

- 1 What is the **problem**? (Is it vagueness, ambiguity, a need for examples, or something else?)
- 2 Who is the **audience**? (What background knowledge and beliefs can they be assumed to have?)
- 3 Given the audience, what will provide sufficient clarification for present purposes?
- 4 Possible **sources** of clarification:
 - (a) a **dictionary definition** (reporting normal usage),
 - (b) a definition/explanation from an **authority** in the field (reporting specialised usage),
 - (c) deciding on a meaning; **stipulating** a meaning.

Fisher, 2013, pp.60, 80-81

- 5 Ways of clarifying terms and ideas:
 - (a) giving a **synonymous** expression – or paraphrase,
 - (b) giving **necessary and sufficient conditions** (or an 'if and only if' definition),
 - (c) giving **clear examples** (and non-examples),
 - (d) drawing **contrasts** (including *per genus et differentiam*),
 - (e) explaining the **history** of an expression.
- 6 How much detail is needed by this audience in this situation?

Manifestări ale g.c.

- independență a gândirii;
- gândire deschisă;
- imparțialitate;
- atitudine analitică, reflectivă

A natural question to ask about the subjective impact of studying logic is whether working through a book like this will make the reader a more logical person. Some systematic research has been done in this area, with results that are not entirely comforting to logic teachers. On the anecdotal side, however, a student once told the author that after a month of his symbolic logic course, she had found herself able to rout her boyfriend every time they had an argument. She added that she had then lost the boyfriend. Fortunately, she seemed quite pleased with this outcome.

Tipuri de raționamente

1. ***Demonstrația*** - odată acceptate premisele demonstrației, cu condiția validității (corectitudinii acesteia), concluzia derivă cu **necesitate**.

Trăsătura este specifică raționamentelor **deductive**, care reprezintă cumva și nucleul logicii. Este imună la auditoriu.

2. ***Argumentarea*** - concluzia nu este certă, asupra ei se mai poate reveni, în funcție de informațiile disponibile. În funcție de public, aceasta poate căpăta diverse forme, contează modul în care ideile sunt exprimate etc.

3. Explicația vs. relația cauză - efect

Napoleon a murit pentru că a fost otrăvit cu arsenic.

O persoană care este otrăvită cu arsenic va muri.

- în explicație, adevărul concluziei este deja presupus, spre deosebire de argumentare (aici, relația cauză- efect) a cărei miză este să facă acceptabilă concluzia.

Bibliografie

Lau, Joey F., *An Introduction to Critical Thinking and Creativity*, Wiley, 2011, cp. 1, 2.

Stoianovici, Drăgan, *Argumentare și gândire critică*, Editura Universității din București, București, 2005, cap. 1, 2.

Fisher, Alec, *Critical Thinking: An Introduction*, CUP, 2013.